Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

19. september 2018*

Eelotsusetaotlus – Sotsiaalpoliitika – Direktiiv 2000/78/EÜ – Võrdne kohtlemine töö saamisel ja kutsealale pääsemisel – Artikli 2 lõige 2 – Puude alusel diskrimineerimise keeld – Sotsiaalkindlustusalane kollektiivleping – Saksamaal liitlasvägede teenistuses olnud endistele tsiviiltöötajatele makstav ajutine lisatoetus – Selle toetuse maksmise lõpetamine, kui toetuse saajal tekib õigus ennetähtaegsele vanaduspensionile, mida makstakse puuetega isikutele riikliku pensionisüsteemi alusel

Kohtuasjas C-312/17,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Landesarbeitsgericht Hamm'i (liidumaa kõrgeim töökohus Hammis (Saksamaa)) 28. märtsi 2017. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 29. mail 2017, menetluses

Surjit Singh Bedi

versus

Bundesrepublik Deutschland,

Bundesrepublik Deutschland in Prozessstandschaft für das Vereinigte Königreich von Großbritannien und Nordirland,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president L. Bay Larsen, kohtunikud J. Malenovský, M. Safjan (ettekandja), D. Šváby ja M. Vilaras,

kohtujurist: E. Sharpston,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja J. Möller,

– Bundesrepublik Deutschland in Prozessstandschaft für das Vereinigte Königreich von Großbritannien und Nordirland, esindaja: *Rechtsanwältin* B. von Buchholz,

– Euroopa Komisjon, esindajad: D. Martin ja M. Kellerbauer,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

olles 29. mai 2018. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotluses palutakse tõlgendada nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT 2000, L 303, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 79), artikli 2 lõiget 2.

2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses ühelt poolt Surjit Singh Bedi ja teiselt poolt Bundesrepublik Deutschlandi (Saksamaa Liitvabariik) ja Bundesrepublik Deutschland in Prozessstandschaft für das Vereinigte Königreich von Großbritannien und Nordirlandi (Saksamaa Liitvabariik, esinedes kohtumenetluses oma nimel Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi huvides) vahelises kohtuvaidluses kollektiivlepinguga ette nähtud ajutise lisatoetuse maksmise lõpetamise üle olukorras, kus toetuse saajal tekib õigus ennetähtaegsele vanaduspensionile, mida makstakse puuetega isikutele riikliku pensionisüsteemi alusel.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiivi 2000/78 põhjendused 8, 11–13 ja 15 on sõnastatud järgmiselt:

„(8) Euroopa Ülemkogu Helsingi kohtumisel 10. ja 11. detsembril 1999 heakskiidetud 2000. aasta tööhõivesuunistes rõhutatakse vajadust edendada sotsiaalset integratsiooni soodustavat tööturgu, sätestades ühtse meetmete kogumi, mille eesmärgiks on võidelda teatavate rühmade, näiteks puuetega inimeste diskrimineerimise vastu. Suunistes rõhutatakse ka vajadust pöörata erilist tähelepanu vanemate töötajate toetamisele, et suurendada nende osalemist tööjõu hulgas.

[…]

(11) Usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest tingitud diskrimineerimine võib saada takistuseks EÜ asutamislepingu eesmärkide, eelkõige tööhõive ja sotsiaalkaitse kõrge taseme, elatustaseme ja elu kvaliteedi parandamise, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse, solidaarsuse ning isikute vaba liikumise saavutamisel.

(12) Seetõttu tuleks kogu ühenduses keelata käesoleva direktiivi reguleerimisalasse kuuluv mis tahes otsene või kaudne diskrimineerimine usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel. Diskrimineerimise keeld peaks kehtima ka kolmandate riikide kodanike suhtes, kuid seda ei kohaldata kodakondsuse alusel toimuva erineva kohtlemise suhtes ja see ei piira nende tingimuste kohaldamist, mis reguleerivad kolmandate riikide kodanike sissesõitu liikmesriikide territooriumile, seal viibimist ning tööle ja kutsealale pääsemist.

(13) Käesolevat direktiivi ei kohaldata sotsiaalkindlustuse ja sotsiaalkaitse kavade suhtes, millega antavaid soodustusi ei loeta tuluks selles tähenduses, mis mõistele on antud EÜ asutamislepingu artikli 141 kohaldamisel, ega ühegi riigi poolt eraldatud summa suhtes, mille eesmärk on tööle pääsemise võimaldamine või tööhõive säilitamine.

[…]

(15) Otsest või kaudset diskrimineerimist eeldada lubavate faktide hindamine on vastavalt siseriiklikele õigusnormidele või tavadele siseriiklike kohtute või muude pädevate asutuste ülesanne. Nendes normides võib eelkõige ette näha, et kaudset diskrimineerimist tuvastatakse mis tahes vahenditega, kaasa arvatud statistiline tõendusmaterjal.“

4 Selle direktiivi artiklis 1 on sätestatud:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on kehtestada üldine raamistik, et võidelda usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel diskrimineerimise vastu töö saamisel ja kutsealale pääsemisel ning tagada liikmesriikides võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamine.“

5 Direktiivi artikli 2 lõigetes 1 ja 2 on ette nähtud:

„1. Käesoleva direktiivi kohaldamisel tähendab „võrdse kohtlemise põhimõte“, et ei esine otsest ega kaudset diskrimineerimist ühelgi artiklis 1 nimetatud põhjusel.

2. Lõike 1 kohaldamisel:

a) peetakse otseseks diskrimineerimiseks seda, kui ükskõik millisel artiklis 1 nimetatud põhjusel koheldakse ühte inimest halvemini, kui on koheldud, koheldakse või võidakse kohelda teist inimest samalaadses olukorras;

b) peetakse kaudseks diskrimineerimiseks seda, kui väliselt neutraalne säte, kriteerium või tava seab konkreetse usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumusega isikud teistega võrreldes ebasoodsamasse olukorda, välja arvatud juhul, kui:
   i) kõnealusel sättel, kriteeriumil või taval on objektiivselt põhjendatav õigustatud eesmärk ja selle eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud või kui
   ii) teatava puudega inimeste puhul tööandja või iga isik või organisatsioon, kelle suhtes käesolev direktiiv kehtib, on vastavalt siseriiklikele õigusaktidele kohustatud võtma artiklis 5 sisalduvate põhimõtetega kooskõlas olevaid asjakohaseid meetmeid, et kõrvaldada sellisest sättest, kriteeriumist või tavast tulenevat halvemust.“

6 Sama direktiivi artikli 3 lõigetes 1 ja 3 on sätestatud:

„1. Ühendusele antud pädevuse piires kohaldatakse käesolevat direktiivi kõikide isikute suhtes nii avalikus kui ka erasektoris, sealhulgas avalik-õiguslike isikute suhtes, kui kõne all on:

[…]

c) töö saamise ja töö tingimused, kaasa arvatud töölt vabastamine ja töötasu;

[…]

3. Käesolevat direktiivi ei kohaldata mingite riigiabi- või samalaadsetest kavadest, kaasa arvatud riigi sotsiaalkindlustus- või sotsiaalkaitsekavadest tehtavate maksete suhtes.“

7 Direktiivi 2000/78 artikkel 16 on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et tagada:

a) kõikide võrdse kohtlemise põhimõttega vastuolus olevate õigusnormide tühistamine;

b) lepingutes või kollektiivlepingutes, ettevõtete sisekorraeeskirjades või vabakutseliste ning töötajate ja tööandjate organisatsioonide tegevust reguleerivates eeskirjades sisalduvate võrdse kohtlemise põhimõttega vastuolus olevate sätete kehtetuks tunnistamine või luba need kehtetuks tunnistada või neid muuta.“

Saksa õigus

8 Saksamaa Liitvabariigi territooriumil paiknevate relvajõudude teenistuses olevate töötajate sotsiaalkindlustuse kollektiivleping (Tarifvertrag zur sozialen Sicherung der Arbeitnehmer bei den Stationierungsstreitkräften im Gebiet der Bundesrepublik Deutschland) (edaspidi „TV SozSich“) sõlmiti Saksamaa Liitvabariigi ja rea ametiühingute vahel 31. augustil 1971 eesmärgiga sätestada selliste töötajate töötingimused, kes töötavad Saksamaa territooriumil paiknevates relvajõududes oma lähetajariigi, sealhulgas Ühendkuningriigi heaks.

9 TV SozSich §-s 2 „Toetuse saamise tingimused“ on sätestatud:

„Käesolevas kollektiivlepingus ettenähtud toetusi on õigus saada töötajatel,

1. kelle tööleping öeldakse üles koondamise tõttu, mis on tingitud

a) relvajõudude koosseisu vähendamisest,

b) kõrgeima ametiasutuse sõjalistel kaalutlustel tehtud otsusest sulgeda teenistuskohad või üksused või paigutada need ümber senise pideva teenistuskoha piirkonnast väljapoole,

2. kui töölepingu ülesütlemise hetkel

a) on nad töötanud täistööajaga vähemal ühe aasta vältel,

b) esitavad nad tõendi, et neil on vähemalt viieaastane tööstaaž [Saksamaa Liitvabariigi territooriumil paiknevate relvajõudude teenistuses olevate töötajate 16. detsembri 1966. aasta kollektiivlepingu (Tarifvertrag vom 16. Dezember 1966 für die Arbeitnehmer bei den Stationierungsstreitkräften im Gebiet der Bundesrepublik Deutschland) (edaspidi „TV AL II“)] või [Berliini territooriumil paiknevate liitlasriikide ametiasutuste ja liitlasvägede teenistuskohtade, ettevõtjate ja muude asutuste töötajate 30. jaanuari 1968. aasta kollektiivlepingu (Tarifvertrag für die bei den Dienststellen, Unternehmen und sonstigen Einrichtungen der alliierten Behörden und der alliierten Streitkräfte im Gebiet von Berlin beschäftigten Arbeitnehmer) (edaspidi „TV B II“)] § 8 tähenduses, ja neil on täitunud 40. eluaasta,

c) on nende alaline elukoht viimasel viiel aastal olnud TV AL II või TV B II kehtivusalas,

d) ei ole täidetud riikliku pensionisüsteemi alusel makstava vanaduspensioni või ennetähtaegse vanaduspensioni saamise tingimused, ning

3. kui neile ei ole pakutud muud sobivat tööd TV AL II kehtivusalas. […]“.

10 TV SozSich §-s 4 „Ajutine lisatoetus“ on ette nähtud:

„1. Ajutist lisatoetust makstakse:

a) lisaks tulule, mis saadakse töösuhetest muude tööandjatega peale Saksamaa territooriumil paiknevate relvajõudude,

b) lisaks Bundesanstalt für Arbeit'i (föderaalne tööturuamet, Saksamaa) poolt seoses töötuse või tööturukoolitusega antavale hüvitisele (töötu abiraha, töötusabi, toimetulekutoetus),

c) lisaks riikliku haigekassa haigushüvitisele, mida makstakse haigestumisest tingitud töövõimetuse korral, või lisaks riikliku õnnetusjuhtumikindlustuse invaliidsushüvitisele, mida makstakse tööõnnetusest tingitud töövõimetuse korral.

[…]

3.

a) (1) Töösuhetest muude tööandjatega saadavale tulule (lõige 1 punkt a) lisanduv ajutine lisatoetus arvutatakse TV AL II § 16 lõike 1 punktis a sätestatud kollektiivlepingulise põhitöötasu alusel, mida töötajal oli õigus saada terve kalendrikuu eest töölepingus ettenähtud tavalise tööaja alusel (arvutusvalem: tavaline tööaeg nädalas x 13:3). […]

5.

a) Töötajatele, kellel on töölepingu ülesütlemise hetkel täitunud

20 aastat tööstaaži (TV AL II või TV B II § 8) ja 55. eluaasta või

25 aastat tööstaaži (TV AL II või TV B II § 8) ja 50. eluaasta

makstakse ajutist lisatoetust lõigete 1–4 alusel ilma ajalise piiranguta.

[…]".

11 TV SozSich § 8 „Maksmise välistamine ja alusetult makstud ajutise lisatoetuse ja kindlustusmaksete toetuse tagasimaksmine" lõike 1 punktis c on sätestatud:

„Ajutist lisatoetust ja kindlustusmaksete toetust ei maksta:

[…]

c) alates selle kuu möödumisest, mil töötajal tekkis õigus saada ennetähtaegset vanaduspensioni või töövõimetuspensioni riikliku pensionisüsteemi alusel."

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

12 S. S. Bedi on sündinud 1954. aastal ning tal on tuvastatud 50% ulatuses raske puue.

13 Ta töötas 1978. aastast alates Saksamaal Ühendkuningriigi relvajõudude teenistuses tsiviiltöötajana, viimati turvamehena Münsteris (Saksamaa) asuvas teenistuskohas. Vastavalt töölepingu sätetele kohaldati tema töösuhtele Saksamaa Liitvabariigi territooriumil paiknevate relvajõudude töötajate kollektiivlepinguid, mille hulka kuulub ka TV SozSich.

14 S. S. Bedi tööleping lõpetati 31. detsembril 2013 Münsteris asuva teenistuskoha sulgemise tõttu. Alates 1. jaanuarist 2014 maksti talle TV SozSich §-s 4 ette nähtud ajutist lisatoetust (edaspidi „ajutine lisatoetus"). Selle toetuse suurus oli viimati 1604,20 eurot kuus.

15 S. S. Bedi alustas 1. märtsil 2014 tööd turvamehena eraõiguslikus äriühingus ning alates 1. aprillist 2016 töötab ta selles äriühingus täistööajaga.

16 Saksamaa Liitvabariik teatas S. S. Bedile 23. märtsi 2015. aasta kirjas, et tema puhul on 1. maist 2015 täidetud raske puudega isikutele ette nähtud ennetähtaegse vanaduspensioni saamise tingimused riikliku pensionisüsteemi alusel, mistõttu vastavalt TV SozSich § 8 lõike 1 punktile c kaotab ta 30. aprillil 2015 õiguse saada ajutist lisatoetust. Viimati nimetatud kuupäeval lõpetati selle toetuse maksmine.

17 S. S. Bedi puhul on raske puudega isikutele ette nähtud ennetähtaegse vanaduspensioni suurus 909,50 eurot kuus, mida on vähendatud 10,80%, võttes arvesse 36 kalendrikuud, mille võrra ta oli varem pensionile jäänud. Lisatulu ülempiir, mida tal on õigus saada lisaks nimetatud vanaduspensionile, ilma et viimast tuleks vähendada, on täispensioni puhul 450 eurot kuus. S. S. Bedi puhul samuti kõne alla tuleva osalise pensioni puhul on tulu ülempiir 2310 eurot, 1750 eurot ja 1200 eurot vastavalt ühe kolmandiku, 50% ja kahe kolmandiku ulatuses makstava täispensioni korral. Käesoleval juhul on S. S. Bedil õigus saada osalist pensioni kahe kolmandiku ulatuses täispensionist.

18 S. S. Bedi esitas hagi Arbeitsgericht Münsterile (Münsteri töökohus, Saksamaa) esiteks Saksamaa Liitvabariigi kui TV SozSich-i lepingupoole vastu ja teiseks Saksamaa vastu Ühendkuningriigi esindajana 3. augustil 1959. aastal allkirjastatud Põhja Atlandi Lepingu Organisatsiooni poolte vahelise 19. juuni 1951. aasta lepingu täiendamise lepingu, mis käsitleb nende relvajõudude staatust seoses Saksamaa Liitvabariigis paiknevate välismaa relvajõududega (muudetud 21. oktoobril 1971, 18. mail 1981 ja 18. märtsil 1993), artikli 56 lõike 8 alusel. Ta palus kohtul tuvastada, et kostja on kohustatud jätkama talle ajutise lisatoetuse maksmist pärast 1. maid 2015. Arbeitsgericht Münster (Münsteri töökohus, Saksamaa) jättis S. S. Bedi hagi 11. veebruaril 2016 kättetoimetatud kohtuotsusega rahuldamata.

19 S. S. Bedi esitas selle otsuse peale apellatsioonkaebuse Landesarbeitsgericht Hammile (liidumaa kõrgeim töökohus, Hamm (Saksamaa)). Ta palus kohtul tuvastada ajutise lisatoetuse jätkuva maksmise kohustuse ning mõista see toetus välja ajavahemiku eest 2016. aprillist 2016. aasta detsembrini.

20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib, kas TV SozSich § 8 lõike 1 punkt c rikub direktiivi 2000/78 artiklites 1 ja 16 sätestatud puude alusel diskrimineerimise keeldu olukorras, kus töötajal on õigus ennetähtaegsele vanaduspensionile, mida makstakse puuetega isikutele riikliku pensionisüsteemi alusel.

21 Vastavalt Bundesarbeitsgerichti (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim töökohus) praktikale ei diskrimineeri TV SozSich § 8 lõike 1 punkt c asjaomaseid töötajaid otseselt ega kaudselt. Kui vaadata nimelt ennetähtaegse vanaduspensioni saamise tingimusi, siis ei põhine see säte puudel ning sellel on kindlasti objektiivselt põhjendatav legitiimne eesmärk, mille saavutamise vahendid on sobivad ja vajalikud.

22 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates ei ole diskrimineerimine siiski välistatud, kui pidada silmas Euroopa Kohtu viimase aja praktikat, eeskätt 6. detsembri 2012. aasta kohtuotsust Odar (C-152/11, EU:C:2012:772).

23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab siinkohal nimelt, et TV SozSich § 8 lõike 1 punktis c sätestatud kriteerium lähtub ennetähtaegse vanaduspensioni saamise õiguse tekkimisest. Kuna määrav ei ole see, kas pensioniõigust tegelikult kasutatakse, vaid üksnes töötaja õigus saada pensioni, siis saavad puudega töötajad ajutist lisatoetust TV SozSich-i alusel alati lühema aja jooksul kui puudeta töötajad. Mõlema töötajate kategooria lähteolukord on aga sama, sest tööandja ütles nende töölepingud üles ning nad peaksid oma vanuse ja seni töötatud aja tõttu saama toetust, mis aitaks neil säilitada senisele tööle ja sellega seotud tasule vastava inimväärse elatustaseme, kuni neil tekib õigus saada vanaduspensioni riikliku pensionisüsteemi alusel.

24 Kui lähtuda ajutise lisatoetuse maksmisel raske puudega isiku õigusest saada ennetähtaegset vanaduspensioni, tooks see kaasa olukorra, kus kaoks sellise pensioniga antav soodustus, mis võtab arvesse raske puudega töötajate probleeme ja erilisi ohte. Selleks et leevendada just sellisest puudest tingitud ebasoodsat olukorda, tuleb kõnealune soodustus tähelepanuta jätta, kui võrreldakse raske puudega töötajaid ja puudeta töötajaid ning nende olukorda ajutise lisatoetuse saamisel. Vastasel juhul oleks soodustusel, mille seadusandja on ette näinud eriliste raskuste eest, millega raske puudega isikud kokku puutuvad, neile isikutele kahjulik mõju.

25 Neil asjaoludel otsustas Landesarbeitsgericht Hamm (liidumaa kõrgeim töökohus, Hamm) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas direktiivi 2000/78 artikli 2 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus kollektiivlepingu säte, mis näeb ette, et ajutise lisatoetuse maksmine, mille eesmärk on tagada töökoha kaotanud töötajatele piisavad elatusvahendid kollektiivlepingus kindlaks määratud põhipalga alusel kuni ajani, mil nad on taas majanduslikult kindlustatud, kuna neil tekib õigus vanaduspensionile riikliku pensionisüsteemi alusel, lõpetatakse ennetähtaegse vanaduspensioni õiguse tekkimisel, ning mille kohaldamisel lähtutakse puude alusel ennetähtaegse vanaduspensioni saamise võimalusest?“

Eelotsuse küsimus

26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimusega sisuliselt teada, kas direktiivi 2000/78 artikli 2 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus kollektiivlepingu sätted, mille kohaselt ajutise lisatoetuse maksmine, mille eesmärk on tagada töökoha kaotanud töötajale piisavad elatusvahendid kuni ajani, mil ta hakkab saama vanaduspensioni riikliku pensionisüsteemi alusel, lõpetatakse, kui isikul tekib õigus saada ennetähtaegset vanaduspensioni, mida makstakse raske puudega isikutele sama süsteemi alusel.

27 Käesolevas asjas on TV SozSich-i puhul tegemist Saksamaa Liitvabariigi ja rea ametiühingute vahel sõlmitud kollektiivlepinguga Saksamaa territooriumil paiknevate relvajõudude töötajate sotsiaalkindlustuse kohta.

28 Kõigepealt tuleb märkida, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale nähtub nii direktiivi 2000/78 pealkirjast ja preambulist kui ka sisust ja eesmärgist, et sellega püütakse kehtestada üldist raamistikku kõikide isikute võrdse kohtlemise tagamiseks „töö saamisel ja kutsealale pääsemisel“, pakkudes tõhusat kaitset diskrimineerimiste vastu direktiivi artiklis 1 viidatud põhjustel, mille seas on ka puue (vt selle kohta 18. juuni 2009. aasta kohtuotsus Hütter, C-88/08, EU:C:2009:381, punkt 33, ja 14. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Stollwitzer, C-482/16, EU:C:2018:180, punkt 20).

29 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusele vastamiseks tuleb esiteks analüüsida, kas sellised õigusnormid nagu ajutist lisatoetust reguleerivad TV SozSich-i sätted, mis on väidetavalt diskrimineerivad, kuuluvad direktiivi 2000/78 kohaldamisalasse.

30 Arvestades kõnealuse direktiivi artikli 3 lõike 1 punkti c ja lõiget 3 koosmõjus direktiivi põhjendusega 13, tuleb direktiivi kohaldamisala mõista nii, et see ei hõlma sotsiaalkindlustus- ja sotsiaalkaitseskeeme, millega antavaid soodustusi ei loeta tasuks selles tähenduses, mis sellele mõistele on antud ELTL artikli 157 lõike 2 kohaldamisel (6. detsembri 2012. aasta kohtuotsus Dittrich jt, C-124/11, C-125/11 ja C-143/11, EU:C:2012:771, punkt 31, ning 2. juuni 2016. aasta kohtuotsus C, C-122/15, EU:C:2016:391, punkt 20).

31 Seega tuleb kindlaks teha, kas sellist ajutist lisatoetust, nagu on ette nähtud TV SozSich-is, saab lugeda tasuks ELTL artikli 157 tähenduses.

32 ELTL artikli 157 lõike 2 kohaselt mõistetakse „tasu“ all harilikku põhi- või miinimumpalka või mõnd muud tasumoodust kas rahas või loonusena, mida töötaja tööandjalt oma töö eest otseselt või kaudselt saab.

33 Vastavalt Euroopa Kohtu parktikale tuleb mõistet „tasu“ ELTL artikli 157 lõike 2 tähenduses tõlgendada laialt. See hõlmab eelkõige igasugust tasumoodust kas rahas või loonusena, mida makstakse kohe või tulevikus, tingimusel et töötaja saab seda tööandjalt kas või kaudselt oma töö eest, olenemata sellest, kas seda makstakse töölepingu või õigusnormide alusel või vabatahtlikult. Ühtlasi ei välista asjaolu, et teatud hüvitisi makstakse pärast töösuhte lõppemist, et neil võivad olla tasule omased tunnused ülalnimetatud sätete tähenduses (6. detsembri 2012. aasta kohtuotsus Dittrich jt, C-124/11, C-125/11 ja C-143/11, EU:C:2012:771, punkt 35, ning 2. juuni 2016. aasta kohtuotsus C, C-122/15, EU:C:2016:391, punkt 21).

34 Euroopa Kohus on ka täpsustanud, et „tasuna“ käsitletav hüvitis hõlmab muu hulgas tööandja makstavat hüvitist olemasoleva töösuhte alusel, et tagada töötajatele sissetulek ka juhul, kui nad teatavatel juhtudel ei täida mingeid töölepingujärgseid kohustusi. Ka ei saa hüvitiste tasuga samastamise asjaolu seada kahtluse alla pelgalt seetõttu, et need võtavad arvesse ka sotsiaalpoliitilisi kaalutlusi (9. detsembri 2004. aasta kohtuotsus Hlozek, C-19/02, EU:C:2004:779, punkt 39, ja 2. juuni 2016. aasta kohtuotsus C, C-122/15, EU:C:2016:391, punkt 22).

35 Töötajale tööandja poolt töösuhte lõppemisel hüvitise maksmisega seoses on Euroopa Kohus pealegi juba otsustanud, et tegemist on edasilükatud tasuga, mida töötajal on õigus oma töö eest saada, kuid mida makstakse töösuhte lõppemisel, et ta saaks kohaneda töösuhte lõppemisest tingitud uue olukorraga (17. mai 1990. aasta kohtuotsus Barber, C-262/88, EU:C:1990:209, punkt 13, ja 9. detsembri 2004. aasta kohtuotsus Hlozek, C-19/02, EU:C:2004:779, punkt 37).

36 Lisaks on väljakujunenud kohtupraktika kohaselt hüvitise ELTL artikli 157 kohaldamisalasse kuuluvuse hindamisel ainus määrav kriteerium see, kas töötajale on hüvitist makstud tema töösuhte tõttu, mis seob teda endise tööandjaga, see tähendab nimetatud sätte sõnastusel põhinev töösuhte kriteerium (vt selle kohta 6. detsembri 2012. aasta kohtuotsus Dittrich jt, C-124/11, C-125/11 ja C-143/11, EU:C:2012:771, punkt 37, ning 24. novembri 2016. aasta kohtuotsus Parris, C-443/15, EU:C:2016:897, punkt 34).

37 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlusest, et ajutine lisatoetus annab pika tööstaažiga vanemaealistele töötajatele, kelle tööleping on üles öeldud majanduslikel põhjustel ja õiguspäraselt, võimaluse saada rahalist abi pärast töösuhte lõppu. Selle toetuse eesmärk on tagada elatusvahendid ning leevendada majandusraskusi, mis on tingitud uues töösuhtes saadavast madalamast töötasust või töötusest. Ühtlasi on toetuse eesmärk julgustada töötajaid jääma aktiivselt tööturule ja leidma uue töö väljaspool Saksamaal paiknevate relvajõudude sektorit. Toetus peaks töötajaid motiveerima isegi juhul, kui nad saavad relvajõududes teenituga võrreldes madalamat töötasu või kui nende töötasu on koguni töötu abirahast madalam.

38 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et ajutine lisatoetus on maksueelarvest rahastatav sotsiaalkindlustuse erihüvitis, mida Saksamaa Liitvabariik maksab talle TV SozSich-ist tulenevate kohustuste põhjal väljaspool töötaja ja tema lähetajariigi vahel olnud töösuhet. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul maksab Saksamaa Liitvabariik seda toetust siiski Saksamaa territooriumil paiknevate relvajõudude lähetajariikide eest.

39 Neil asjaoludel tuleb käesoleval juhul tuvastada, et ajutist lisatoetust maksis S. S. Bedile Ühendkuningriik kui tema tööandja, nagu märkis ka Saksamaa Liitvabariik oma kirjalikes seisukohtades Ühendkuningriigi esindajana.

40 Kuna ajutine lisatoetus on ette nähtud sellise kollektiivlepingu sätetega nagu TV SozSich, mis hõlmab üksnes teatud konkreetseid töötajaid, nimelt Saksamaa territooriumil paiknevate relvajõudude töötajaid, siis määratakse see toetus pealegi kindlaks toetust saama õigustatud töötajate ja nende tööandja vahelise töösuhte põhjal.

41 Kõnealuse toetuse suurus arvutatakse viimasena makstud töötasu alusel. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul makstakse ajutist lisatoetust vastavalt TV SozSich § 4 lõike 3 punkti a alapunktile 1 nimelt põhitöötasu alusel, mida töötajal oli õigus saada hetkel, mil tema tööleping üles öeldi.

42 Eeltoodust nähtub, et ajutine lisatoetus kujutab endast rahalist tasu, mida töötaja tööandjalt praegu oma töö eest saab. Järelikult on tegemist „tasuga“ ELTL artikli 157 lõike 2 tähenduses. Seega kuulub see toetus direktiivi 2000/78 kohaldamisalasse.

43 Teiseks tuleb analüüsida, kas TV SozSich § 8 lõike 1 punkt c tähendab direktiiviga 2000/78 keelatud puude alusel diskrimineerimist.

44 Sellega seoses tuleb meenutada, et kõnealuse direktiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt tähendab „võrdse kohtlemise põhimõte“, et ei esine otsest ega kaudset diskrimineerimist ühelgi direktiivi artiklis 1 nimetatud põhjusel, mille hulka kuulub muu hulgas ka puue.

45 Otsese diskrimineerimise olemasolu kohta on direktiivi 2000/78 artikli 2 lõike 2 punktis a märgitud, et otseseks diskrimineerimiseks peetakse seda, kui ükskõik millisel direktiivi artiklis 1 nimetatud põhjusel koheldakse ühte inimest halvemini, kui koheldakse teist inimest samalaadses olukorras.

46 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlusest, et Saksa riikliku pensionisüsteemi alusel on ennetähtaegse vanaduspensioni saamise õigus raske puudega töötajatel, aga ka teisel isikutel.

47 Järelikult ei puuduta TV SozSich § 8 lõike 1 punktis c ette nähtud ajutise lisatoetuse maksmise lõpetamine juhul, kui isikul tekib õigus ennetähtaegsele vanaduspensionile või töövõimetuspensionile riikliku pensionisüsteemi alusel, mitte üksnes raske puudega töötajaid.

48 Neil asjaoludel ei saa asuda seisukohale, et see säte kehtestab otseselt puude alusel erineva kohtlemise direktiivi 2000/78 artikli 1 tähenduses koosmõjus artikli 2 lõike 2 punktiga a, kuna see põhineb kriteeriumil, mis ei ole puudega lahutamatult seotud (vt selle kohta 11. aprilli 2013. aasta kohtuotsus HK Danmark, C-335/11 ja C-337/11, EU:C:2013:222, punktid 72 ja 74, ning 18. jaanuari 2018. aasta kohtuotsus Ruiz Conejero, C-270/16, EU:C:2018:17, punkt 37).

49 Kaudse diskrimineerimise olemasolu kohta tuleb kõigepealt märkida, et direktiivi 2000/78 artikli 2 lõike 2 punkti b alapunkt ii ei ole põhikohtuasja asjaolusid arvestades asjakohane, kuna ei ole väidetud, et S. S. Bedi tööandja – isik või organisatsioon, kellele kõnealust direktiivi kohaldatakse – on Saksa õiguse kohaselt kohustatud võtma sobivaid meetmeid selle sätte tähenduses, et kõrvaldada põhikohtuasjas TV SozSich-i sätete kohaldamisest tulenevat halvemust.

50 Direktiivi 2000/78 artikli 2 lõike 2 punkti b alapunkti i kohaselt peetakse kaudseks diskrimineerimiseks seda, kui väliselt neutraalne säte, kriteerium või tava seab muu hulgas puudega isikud teistega võrreldes ebasoodsamasse olukorda, välja arvatud juhul, kui kõnealusel sättel, kriteeriumil või taval on objektiivselt põhjendatav õigustatud eesmärk ja selle eesmärgi saavutamise vahendid on sobivad ja vajalikud.

51 Siinkohal märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et raske puudega töötajad saavad sõltuvalt sünniaastast ennetähtaegset vanaduspensioni riikliku pensionisüsteemi alusel, mistõttu ajutist lisatoetust makstakse neile üldjuhul üks kuni kolm aastat vähem kui sama vanadele puudeta töötajatele, kuni viimastel tekib pikaajaliselt kindlustatud isikuna õigus ennetähtaegsele

vanaduspensionile. Käesolevas juhul maksti S. S. Bedile ajutist lisatoetust hetkeni, mil ta sai 60 aastat ja 8 kuud vanaks, samas kui tal poleks puuet olnud, oleks ta seda toetust saanud kuni 63-aastaseks saamiseni.

52 Eelotsusetaotlusest tuleneb aga, et arvestades ennetähtaegse vanaduspensioni vähendatud summat ja lisatulu ülempiiri, mida isikul on õigus saada lisaks nimetatud vanaduspensionile, on puudega isiku kogusissetulek S. S. Bedi olukorras madalam, kui on ajutisest lisatoetusest ja uuel töökohal teenitavast töötasust koosnev kogusissetulek puudeta töötaja puhul samas olukorras.

53 Neil asjaoludel tuleb sedastada, et põhikohtuasjas kõne all oleval juhul on TV SozSich § 8 lõike 1 punkti c kohaldamise tagajärjel raske puudega töötaja sissetulek sel ajal, kui ta saab ennetähtaegset vanaduspensioni, väiksem võrreldes puudeta töötajaga. Seega võib nimetatud sättes ette nähtud reegel asetada puudega töötaja ebasoodsamasse olukorda ja seega põhjustada kaudselt puudel põhinevat erinevat kohtlemist direktiivi 2000/78 artikli 2 lõike 2 punkti b tähenduses.

54 Saksamaa valitsus ja Saksamaa Liitvabariik Ühendkuningriigi esindajana väidavad seevastu, et kui vaadelda hetke, mil tekib õigus ennetähtaegsele vanaduspensionile riikliku pensionisüsteemi alusel, siis on raske puudega töötajad ja puudeta töötajad ajutise lisatoetuse vajaduse osas erinevas olukorras. Esimestel ei ole seda toetust enam vaja, teistel aga küll.

55 Euroopa Kohtu praktikast ilmneb aga, et pensionieale lähenevate töötajate olukord on samalaadne ülejäänud asjaomaste töötajate omaga, kelle tööleping üles öeldi, sest nende töösuhe tööandjaga lõpeb samadel alustel ja samadel tingimustel (vt selle kohta 6. detsembri 2012. aasta kohtuotsus Odar, C-152/11, EU:C:2012:772, punkt 61).

56 Raske puudega töötajatele antud soodustus, mis seisneb selles, et nad saavad vanaduspensionile jääda varem kui puudeta töötajad, ei või neid nimelt võrreldes puudeta töötajatega seada erilisse olukorda (vt selle kohta 6. detsembri 2012. aasta kohtuotsus Odar, C-152/11, EU:C:2012:772, punkt 62).

57 Käesoleval juhul kohaldatakse TV SozSich § 8 lõike 1 punkti c aga pensionieale lähenevatele töötajatele, kelle tööleping üles öeldi. Järelikult on raske puudega töötajate olukord direktiivi 2000/78 artikli 2 lõike 2 punkti b silmas pidades samalaadne samas vanuses puudeta töötajatega.

58 Seega tuleb nimetatud sätte kohaselt kontrollida, kas nende kahe grupi töötajate kinnitust leidnud erineval kohtlemisel on objektiivselt ja mõistlikult põhjendatud legitiimne eesmärk ning kas selle eesmärgi saavutamise vahendid on sobivad ega lähe kaugemale sellest, mida on vaja taotletava eesmärgi saavutamiseks.

59 Siinkohal tuleb meenutada, et kehtiva liidu õiguse kohaselt on liikmesriikidel ning vastavalt asjaoludele ka tööturu osapooltel riiklikul tasandil laiaulatuslik kaalutlusõigus mitte ainult selles osas, millist eesmärki tööhõive- ja sotsiaalpoliitika vallas nad peaksid järgima, vaid ka selle eesmärgi saavutamise vahendite valikul (16. oktoobri 2007. aasta kohtuotsus Palacios de la Villa, C-411/05, EU:C:2007:604, punkt 68, ja 26. septembri 2013. aasta kohtuotsus Dansk Jurist- og Økonomforbund, C-546/11, EU:C:2013:603, punkt 50).

60 Nagu nähtub käesoleva otsuse punktist 37, on TV SozSich-is sätestatud ajutist lisatoetust reguleerivate õigusnormide eesmärk antud juhul kompenseerida vähemalt osaliselt töölepingu ülesütlemisest põhjustatud sissetuleku äralangemist ja lihtsustada asjaomaste isikute tööturule naasmist. Selles kontekstis tagab õigus ennetähtaegsele vanaduspensionile riikliku pensionisüsteemi alusel asjaomasele isikule sissetuleku, millest lähtudes ei saa ajutise lisatoetuse jätkuvat maksmist pidada selle isiku kaitse seisukohalt hädavajalikuks.

61 Seega tuleb tõdeda, et sellises olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, võivad tulevikule orienteeritud hüvitise maksmine koondatud töötajatele ja nende tööellu taasintegreerimisele kaasaaitamine, millega võetakse samas arvesse vajadust jaotada õiglaselt piiratud rahalisi vahendeid, olla legitiimsed eesmärgid direktiivi 2000/78 artikli 2 lõike 2 punkti b alapunkti i tähenduses (vt selle kohta 6. detsembri 2012. aasta kohtuotsus Odar, C-152/11, EU:C:2012:772, punktid 42 ja 43).

62 Neil asjaoludel võivad nimetatud eesmärgid erinevat kohtlemist puude alusel üldjuhul „objektiivselt ja mõistlikult“ põhjendada.

63 Veel tuleb kontrollida, kas nende eesmärkide saavutamise vahendid on sobivad ja vajalikud ning kas nad ei lähe kaugemale, kui on vaja taotletava eesmärgi saavutamiseks.

64 Kõnealuste TV SozSich-i sätete sobivuse osas tuleb märkida, et ennetähtaegset vanaduspensioni saavatele töötajatele ajutise lisatoetuse maksmise lõpetamine ei näi asjakohatu, kui vaadelda selle toetuse eesmärki, nimelt anda pärast töösuhte lõppu täiendavat ja ajutist abi, mida pakub tööandja vabatahtlikult varasema töösuhte alusel, kuni töötajat hakkab majanduslikult kaitsma riikliku pensionisüsteemi vanaduspension.

65 Seega tuleb leida, et niisugune säte nagu TV SozSich § 8 lõike 1 punkt c ei ole ilmselgelt sobimatu, et saavutada sellist Saksa tööturu osapoolte taotletavat tööhõivepoliitika legitiimset eesmärki.

66 Selleks et uurida, kas selline säte läheb kaugemale sellest, mis on vajalik taotletavate eesmärkide saavutamiseks, tuleb see säte asetada konteksti, kuhu ta kuulub, ning võtta arvesse selle tulemusena puudutatud isikutele tekkida võivat kahju (vt selle kohta 6. detsembri 2012. aasta kohtuotsus Odar, C-152/11, EU:C:2012:772, punkt 65).

67 TV SozSich § 8 lõike 1 punkti c konteksti kohta väidab Saksamaa valitsus, et tööturu osapooled ei ole kollektiivlepingute puhul kohustatud valima kõige õiglasemat, kõige mõistlikumat ega kõige kohasemat lahendust. Neil on Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklist 28 tulenev kollektiivläbirääkimiste vabadus.

68 Euroopa Kohtu praktika kohaselt erinevad kollektiivlepinguga võetud meetmed oma olemuselt meetmetest, mille liikmesriigid on ühepoolselt seaduste või määrustega võtnud, selles osas, et tööturu osapooltele, kes teostavad harta artiklis 28 tunnustatud kollektiivläbirääkimiste põhiõigust, on antud võimalus määratleda tasakaal nende konkreetsete huvide vahel (8. septembri 2011. aasta kohtuotsus Hennigs ja Mai, C-297/10 ja C-298/10, EU:C:2011:560, punkt 66 ja seal viidatud kohtupraktika).

69 Kuna harta artiklis 28 sätestatud kollektiivläbirääkimiste õigus kuulub liidu õiguse sätete hulka, siis tuleb seda nimetatud õiguse kohaldamisalas teostada kooskõlas liidu õigusega (8. septembri 2011. aasta kohtuotsus Hennigs ja Mai, C-297/10 ja C-298/10, EU:C:2011:560, punkt 67 ja seal viidatud kohtupraktika).

70 Niisiis, kui tööturu osapooled võtavad meetmeid, mis kuuluvad kõnealuse direktiivi kohaldamisalasse, siis peavad nad tegutsema kooskõlas selle direktiiviga (vt selle kohta 8. septembri 2011. aasta kohtuotsus Hennigs ja Mai, C-297/10 ja C-298/10, EU:C:2011:560, punkt 68, ning 12. detsembri 2013. aasta kohtuotsus Hay, C-267/12, EU:C:2013:823, punkt 27).

71 Lisaks tuleb meelde tuletada, et direktiivi 2000/78 artikli 16 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, et tagada lepingutes või kollektiivlepingutes sisalduvate võrdse kohtlemise põhimõttega vastuolus olevate sätete kehtetuks tunnistamine või luba need kehtetuks tunnistada või neid muuta.

72 Ebasoodsama olukorra kohta, mis võib TV SozSich § 8 lõike 1 punktist c tuleneda asjaomastele isikutele, tuleb märkida, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu andmetel on ajutise lisatoetuse maksmise lõpetamise kriteerium selle sätte kohaselt ennetähtaegse vanaduspensioni saamise õiguse tekkimine,

sõltumata sellest, kas asjaomane isik vanaduspensioni ka tegelikult saab või seda tegelikult taotlenud on. Järelikult lõpeb ajutise lisatoetuse maksmine automaatselt, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 52 selgitas.

73 Loomulikult on võimalik, et raske puudega töötaja eelistab isiklikel põhjustel kasutada ennetähtaegset vanaduspensioni, olgugi et vastavalt käesoleva otsuse punktile 52 toob TV SozSich § 8 lõike 1 punkti c kohaldamine kaasa selle, et taolist pensioni saama õigustatud töötaja sissetulek ei vasta puudeta töötaja sissetulekule, kes saab ajutist lisatoetust.

74 Erinevalt puudeta töötajast ei ole aga raske puudega töötajal – isegi kui ta seda sooviks – võimalust jätkata töötamist ja saada samal ajal ajutist lisatoetust kuni tavalise vanaduspensioni saamiseni, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 54 märkis.

75 Lisaks on raske puudega isikutel erivajadused nii seoses kaitsega, mida nad oma seisundist tulenevalt vajavad, kui ka seoses vajadusega arvestada selle seisundi võimaliku süvenemisega. Seega tuleb arvestada riskiga, et raske puudega isikutel võivad olla tulenevalt nende puudest vältimatud finantsvajadused ja/või et vananedes need finantsvajadused suurenevad (vt selle kohta 6. detsembri 2012. aasta kohtuotsus Odar, C-152/11, EU:C:2012:772, punkt 69).

76 Järgides legitiimseid eesmärke, nimelt tulevikule orienteeritud hüvitise maksmine koondatud töötajatele ja nende tööellu taasintegreerimisele kaasaaitamine, millega võetakse samas arvesse vajadust jaotada õiglaselt piiratud rahalisi vahendeid, on tööturu osapooled jätnud järelikult tähelepanuta olulised punktid, mis puudutavad eelkõige raske puudega töötajaid.

77 TV SozSich § 8 lõike 1 punkt c kahjustab seega raske puudega töötajate legitiimseid huve ülemäära ning läheb niisiis kaugemale sellest, mis on vajalik Saksa tööturu osapoolte sotsiaalpoliitiliste eesmärkide saavutamiseks.

78 Seega ei saa TV SozSich-i sättest tulenevat erinevat kohtlemist põhjendada direktiivi 2000/78 artikli 2 lõike 2 punkti b alapunkti i alusel.

79 Kõigist eeltoodud kaalutlustest lähtuvalt tuleb eelotsuse küsimusele vastata, et direktiivi 2000/78 artikli 2 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellises olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on nimetatud õigusnormiga vastuolus kollektiivlepingu sätted, mille kohaselt ajutise lisatoetuse maksmine, mille eesmärk on tagada töökoha kaotanud töötajale piisavad elatusvahendid kuni ajani, mil ta hakkab saama vanaduspensioni riikliku pensionisüsteemi alusel, lõpetatakse, kui isikul tekib õigus saada ennetähtaegset vanaduspensioni, mida makstakse raske puudega isikutele sama süsteemi alusel.

Kohtukulud

80 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel, artikli 2 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellises olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on nimetatud õigusnormiga vastuolus kollektiivlepingu sätted, mille kohaselt ajutise lisatoetuse maksmine, mille eesmärk on tagada töökoha kaotanud töötajale piisavad elatusvahendid kuni ajani, mil ta hakkab saama vanaduspensioni riikliku pensionisüsteemi alusel, lõpetatakse, kui isikul tekib õigus saada ennetähtaegset vanaduspensioni, mida makstakse raske puudega isikutele sama süsteemi alusel.

Allkirjad